

Tiedote sairaanhoitopiireille:

Kuntoutuksen jatkuminen turvattava myös poikkeusolosuhteissa

Kuntoutuksen tilanne Suomessa on tällä hetkellä sekava. Sairaanhoitopiirien, kuntien ja Kansaneläkelaitoksen toiminta ei ole ollut johdonmukaista kuntoutuksen järjestämiseen liittyen ja kuntoutuspalveluita käyttävät kansalaiset ovat joutuneet hyvin eriarvoiseen asemaan. Kuntoutus on osa peruspalveluita, joiden turvaamista sosiaali- ja terveysministeriö on korostanut. Kuntoutuksen ammattilaiset ja kuntoutujat kaipaavat valtakunnallisesti ja alueellisesti yhdenmukaista toimintalinjaa kuntoutuksen turvaamiseksi poikkeusoloissa. Ongelmia on erityisesti lääkinnällisen kuntoutuksen toteuttamisessa.

Kuntoutusta voidaan jatkaa turvallisesti myös poikkeusoloissa. Etäkuntoutuksen mahdollisuudet ovat merkittäviä ja asianmukaisella suojautumisella sekä varotoimilla voidaan minimoida terapeuttien ja kuntoutujien tartuntariski. Sosiaali- ja terveysministeriö velvoittaa turvaamaan perustason sosiaali- ja terveystalvet myös poikkeustilanteen aikana. Aluehallintavirasto ja Kansaneläkelaitos ovat molemmat todenneet kuntoutuspalveluiden jatkamisen olevan mahdollista.

[Aluehallintavirasto](#) on suositellut asiakastapaamisten tilapäistä rajoittamista mahdollisuuksien mukaan, mutta todennut, että jos asiakkaan terveydentilan kannalta välttämätön asiakastapaaminen joudutaan järjestämään, on tärkeä huolehtia asianmukaisista suojaustoimista. [Kansaneläkelaitos](#) on suositellut vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen yksilöterapioiden järjestämistä etäkuntoutuksena, jos etäkuntoutus sopii asiakkaalle ja terapeutille. Vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen yksilöterapiota on kuitenkin edelleen mahdollista toteuttaa myös kasvokkain (ns. läsnäterapia).

Sosiaali- ja terveystalvetujen järjestämisvelvollisuus ei lakkaa poikkeusolojen aikana

[Sosiaali- ja terveysministeriö](#) on ohjeistanut kuntia tukemaan heikoimmassa asemassa olevia kansalaisia nykyisissä poikkeusoloissa. Ministeriö muistuttaa, että sosiaali- ja terveystalvetujen järjestämisvelvollisuus ei lakkaa poikkeusolojen aikana, ja korostaa, että asiakkailla on oikeus saada tarvitsemansa sosiaali- ja terveydenhuollon talvetut **yksilöllisiä tarpeita vastaavasti**. Valmiuslain toimintavaltuuksia voidaan ministeriön mukaan käyttää **vain välttämättömissä tapauksissa**, ja tällöinkin vain **oikeassa suhteessa tavoitteeseen nähden**. Tavoitteena on epidemian hidastaminen, ei kaikkien fyysisten kontaktien välttäminen.

Perusterveydenhuollon toiminnan jatkuminen mahdollisimman normaalina on ministeriön mukaan erittäin tärkeää. Suomalaisilla on terveydenhuoltolain perusteella oikeus saada kuntoutusta. Kiireettömän hoidon määräajoista tulisi ministeriön mukaan poiketa **vasta silloin, kun resurssit eivät riitä infektio-tilanteen hoitamiseen**. Asiakkaiden määrän ollessa maltillinen ja henkilökunnan ollessa töissä, perustason toimintoja ei tule ministeriön mukaan tarpeettomasti vähentää. Päinvastoin, nyt on hyvä aika maksimoida esimerkiksi fysioterapeuttien suoravastaanottojen käyttö ja vapauttaa yleislääkärin resurssit kokonaisuudessaan epidemian hoitoon. Ministeriö toteaa, että vaikka epidemia pitkittyisi, tulee kansalaisille järjestää myös **ennaltaehkäisevää ja kiireetöntä hoitoa**, jotta väestön terveys pysyy yllä.

Ministeriö nostaa erikseen esiin iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden kotiin annettavien palveluiden tärkeyden. Yli 70-vuotiaita kansalaisia on valtioneuvoston ohjeistuksella velvoitettu välttämään kontakteja muiden ihmisten kanssa, mahdollisuuksien mukaan karanteeninomaisissa olosuhteissa. Tämä ei tarkoita yli 70-vuotiaiden terveys- ja kuntoutuspalveluiden lakkauttamista. Kotona asuu nyt huomattava määrä ikäihmisiä, jotka eivät ole aiemmin olleet kotihoidon piirissä, mutta jotka nyt hyötyisivät kuntoutusalan ammattilaisten kotikäynneistä kotona asumisen turvaamiseksi.

Ministeriö korostaa, että kotihoidossa olevien asiakkaiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn turvaaminen on osa kotihoidon normaalia toteuttamista, **jonka tulee jatkua myös poikkeusoloissa**. Kuntoutus on keskeinen osa toimintakyvyn turvaamista sekä ikääntyneillä että vammaisilla kansalaisilla. Ministeriön ohjeistuksessa todetaan selkeästi, että **tartuntatautilaki ei oikeuta lakkauttamaan yhtään yksittäistä sosiaali- tai terveystaloutta kokonaisuudessaan**. Tarvittava toiminta tulee järjestää kunnassa tarpeen mukaisella tavalla, ja palvelutarve tulee suunnitella yksilöllisesti.

Kuntoutusta ei voida kategorisesti kieltää tai tauottaa

Kansalaisilla on edelleen samoja terveysongelmia kuin ennen epidemiaa. Kuntoutuksen tarpeet vaihtelevat eri asiakkaiden välillä huomattavasti, kuntoutusta ei voida kategorisesti kieltää tai tauottaa. Monet palveluasumisen ja pitkäaikaishoidon yksiköt ovat kuitenkin toimineet juuri näin, estäen ulkoistetun kuntoutuksen toteutumisen asettamalla vierailijakieltoja koskemaan myös kuntoutusalan ammattilaisia. Osa sairaanhoitopiireistä on sallinut pelkäämään etäkuntoutuksen ja kieltänyt kaiken läsnäkuntoutuksen, osa on toiminut päinvastoin ja osa jopa keskeyttänyt kaiken kuntoutuksen.

Kuntoutus ei ole vaihtoehtoinen tai toissijainen terveystaloutta, vaan kiinteä osa ihmisten toimintakyvyn tukemista, sairauksien ennaltaehkäisyä ja toimintakyvyn palauttamista sairastumisen tai vammautumisen jälkeen. On hyvin todennäköistä, että ilman asianmukaista kuntoutusta terveydenhuoltomme tulee turhaan kuormittumaan ikääntyneiden ja vammaisten toimintakyvyn heikentyessä. Lakkauttamalla tai keskeyttämällä kuntoutuspalvelut aiheutamme erittäin suuren kuormituksen terveydenhuollolle, koska fyysisen toimintakyvyn heikentyminen johtaa lisääntyneeseen laitoshoidon tarpeeseen. Lisäksi menetämme pitkällä tähtäimellä valtavasti laatu- ja elinvoimaa. Meillä ei ole kumpaankaan varaa, katsotaanpa asiaa taloudellisesti tai inhimillisesti.

Toivomme kuntia ja sairaanhoitopiirejä yhdenmukaistamaan järjestämänsä kuntoutuspalvelut siten, että toiminta on toisaalta Aluehallintoviraston, Kansaneläkelaitoksen ja Sosiaali- ja terveystaloutta ministeriön kannanottojen ja suositusten mukaista, ja toisaalta alueen kansalaisten tarpeen mukaista. Kannustamme etäkuntoutuksen käyttöön kaikilla niillä sektoreilla, joilla se on mahdollista.

Suomen Fysioterapeutit ehdottaa seuraavia konkreettisia toimenpiteitä kuntoutuksen toteuttamiseksi poikkeusoloissa:

Ulkoistetut kuntoutuspalvelut (ostopalvelutoiminta)

- 1) Kuntoutusalan ammattilaisten työskentely palveluasumis- ja pitkäaikaishoidon yksiköissä mahdollistetaan niille asiakkaille, joille kuntoutus on tarpeen toimintakyvyn ylläpysymiseksi, eikä etäkuntoutus ole mahdollista. Kuntoutuksen saatavuus ei voi riippua siitä, onko palvelu ulkoistettu vai tuotetaanko se yksikön omana toimintana. Kuntoutusalan ammattilaiset ovat terveydenhuollon ammattihenkilöitä, joilla on tarvittava aseptiikan ja hygienian osaaminen. Palveluntuottajat sitoutuvat noudattamaan THL:n voimassa olevia ohjeistuksia.
- 2) Ulkoistetuissa kuntoutuspalveluissa (ostopalvelut) mahdollistetaan läsnäkuntoutus tarpeen mukaan, ensisijaisesti asiakkaan kotona altistumisen minimoimiseksi. Vastaanottokäyntien muuttaminen kotikäynneiksi mahdollistetaan ilman uutta kuntoutuspäätöstä. Palveluntuottajat sitoutuvat noudattamaan THL:n voimassa olevia ohjeistuksia.
- 3) Kuntoutus voidaan muuttaa etäkuntoutukseksi ilman erillistä ilmoitusta tai maksavan tahon lupaa, mikäli asiakas ja palveluntuottaja näin sopivat. Etäkuntoutuksen toteuttamisessa noudatetaan Valviran ohjeita. Asiakkaan ollessa lapsi arvioidaan turvallisen aikuisen läsnäolon tarve lapsen kehitystason perusteella palveluntuottajan toimesta.
- 4) Asiakkaan kuntoutuspäätöksiä jatketaan tarpeen mukaan (esim. 6 kk eteenpäin) ja mahdollistetaan kuntoutuksen frekvenssin tiivistäminen epidemiatilanteen tasaannuttua.

Julkisen sektorin kuntoutuspalvelut (oma toiminta)

- 5) Ohjaus- ja neuvontapalveluita ei keskeytetä, vaan ne muutetaan mahdollisuuksien mukaan etäkuntoutukseksi. Ikääntyneiden terveys- ja liikuntaneuvontaa tulee mahdollisuuksien mukaan lisätä, koska yli 70-vuotiaille asetetut rajoitukset voivat johtaa merkittäviin terveysongelmiin vähentyneen fyysisen aktiivisuuden vuoksi. Kannustamme etäkuntoutuksen tai muiden vaihtoehtoisten kotona tapahtuvien kuntoutusmuotojen kokeiluihin ja hyödyntämiseen.
- 6) Julkisen sektorin omana toimintana tapahtuva kuntoutus säilytetään mahdollisimman normaalina niin pitkään, kuin henkilöstöä on käytettävissä ns. perustoimintaan. Etäkuntoutusta hyödynnetään mahdollisimman paljon, erityisesti tuki- ja liikuntaelinvaikeuksien kuntoutuksessa.
- 7) Fysioterapeuttien suoravastaanottojen käyttöä tehostetaan ja vastaanotot muutetaan mahdollisuuksien mukaan etävastaanotoiksi. Yleislääkärien työresurssia vapautetaan mahdollisimman paljon epidemiapotilaiden hoitoon toteuttamalla asianmukaisia tehtävänsiirtoja.
- 8) Ryhmämuotoinen kuntoutus muutetaan joko yksilökuntoutukseksi tai etäkuntoutukseksi, sitä ei tule keskeyttää ilman korvaavaa toimintaa. Kannustamme kokeilemaan myös ryhmämuotoista etäkuntoutusta.

- 9) Olemme laatineet suomennoksen kansainvälisestä koronaviruspotilaan fysioterapiasuosituksesta. Suosituksessa kuvataan koronaan sairastuneen fysioterapian tarve ja toteutus sekä fysioterapiatyön johtaminen tartuntojen ehkäisemiseksi ja resurssien kohdentamiseksi. Suositus löytyy [Suomen Fysioterapeutit ry:n verkkosivuilta](#). Kannustamme ottamaan suosituksen käyttöön akuutissa sairaanhoidossa.
- 10) Monet kuntoutujat ovat alkaneet peruuttaa kuntoutussuunnitelmien laatimiseen tarkoitettuja työryhmäkäyntejä, koska pelkäävät koronavirustartuntaa. Kuntoutuksen suunnitteluun tarkoitettuja käyntejä tulisi pyrkiä järjestämään asiakkaan tilanteeseen parhaiten sopivalla tavalla, esimerkiksi etäkäynteinä. Muutoin riskinä on kuntoutuksen suunnittelun ruuhkautuminen ja viivästyneen kuntoutuksen aiheuttamat komplikaatiot kuntoutujalle.

Lisätietoja:

Tiina Mäkinen, puheenjohtaja
Suomen Fysioterapeutit ry
p. 040 507 7382
puheenjohtaja@suomenfysioterapeutit.fi